

Davknim vradijam je naukazano, brez odloga to nalogo na imenovanih pet davkov s 4 krajc. na vsak goldinar davka razdeliti in jih koj v 2 obrokih (brištih), toraj vsaki pot 2 krajc. poberati.

Od

podzemeljskih jam na Gorenskim.

Jame gorenske, ktere že davno skrivavcam za gnjezdo prostote služijo, zaslužijo našo pazljivost. Treba je, da se razumno brez praznih sanjarij razloži stvarjenje takih jam, da se pové, kaj se v njih najde in tako priprostimu ljudstvu odženejo prazne vére; da se nevedomost, največi sovražnica naroda, odstrani in to namreč v narodskim listu, kateri mora pogled naroda na vsaki ukaz prirode (nature) obračati, ga mu razjasniti, in po znanosti v svoji domači mu pogled v tujino polajšati.

Na herbtu Jelovice in Mežakle se najdejo podzemeljske jame in iz narodskih povest tudi skrivni produhi. Kako so se jame stvorile? Ni k razumljenju tega treba več kot znanosti kuharce. Kuharca vé, da vsaktera voda ni dobra za kuho in sicer zavolj tega, ker se pri urenju (varjenju) kamnena skorja na sočivju in tudi na loncu naredí. Kar se tukaj v malim godí, se godí v prirodi (naturi) v veliki meri, ravno tako pri stvarjenju takih jam. V vodi, ktero kuharce terdo vodo imenujejo, je apenéna sol, namreč dvojeogelno-kislo apno (sauerer kohlenaurer Kalk), raztopljena. Pri urenju se en del ogelca odpuši in ostane ogelno-kislo apno, (kohlenaurer Kalk), kateri se sterdi na sočivju in loncu (ponvini kamen, Kesselstein). V apenitum utvoru teh krajev se voda poserkuje in po poserkovanju in sisanju v zemlji dobí ogelc, da postane kisava ali kislina, take lastnosti, da apnénik razteče. Kadar pride taka voda na svetlo in kapati počne, se en del ogelca lahko izgubi in jedno ogelnokislo apno se uterduje v kapnike, krapele, djare, kraste. Da kislava voda pri Kamni Gorici je nasledek takih promén, je gotovo. V kakošni zvezi da stoji, bi se razsodilo iz kemijske preiskave. Razun mnogih ličnih jam nadvišuje jama na Jelovci nad kapljenkam in za Babjim Zobam, staridavni slavenski boginji zemlje: „Velka Baba“ posvečeni skali. Jama, ktero narod imenuje „svetla jama“ je dolga okol 900 čevljev, visoka 120, široka do 60 čevljev. V jami se dobijo najrazličniši kapniki in krapeli (Stalactit, Stalagmit) mnoge sostave, vlaknite (faserig), kolčkovite (stengelicht), okolkovite (concentrisch), cevkovite (pfeifenrohrartig) i. t. d. Razun kapnikov se najde raznotrovni derak (Tuff). Taki apnenka hrustali (Kristall) se dobijo in namreč hrustalevač šestečne sostave (Rhomboeder) in drugi dosti progledni, kateri zavolj lomljenja žarkov dvojni predmet dokazuje (Doppelspath).

Od živčih (žival) ni sledú. Zna biti, da bi polomljene kapnike kdo za živčne kosti imel.

Na herbtu Mažakle je snežna jama, ktera je okoli 240 čevljev dolga, do 40 čevljev visoka, 30 široka. V nji razun kapnikov, derakov skorjovitih je premnogo.

K temu utvoru spada tudi oskorjeni mah (okamnjeni mah Moosincrúst) in lahkovec (lahki kamen, Kalktuff), v katerim so različne bilja oskorjene.

Ali tudi za krasočutje dajo svetle jame uzore. Stavitelstvo, ktero ima svoje uzore na drevesih, postavim, lipe slavenske, jele nemške, vaje gerške (palme) i. t. d. dobi tukaj uzor kamenitni, hrustaloviti na slopih, slopodah (Säulenreihe) in njih podstatah (Piedestal) in glavenih (Capital), kladih (Gebälke), tramenih (Friess) krasnih.

Koliko bi si iz poznanja zemlje narod sam koristil!

kako bi se okrasil! Poljodelstvo, borštinarstvo, rudarstvo, umetništvo i. t. d. bi se nad zakladi znanosti zemlje veselo vzdigovalo. Vitesl. Radonievíč.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Volovskega se piše 16. t. m. v „Narodne novine“: Dopustite, da se tudi naš glas v vaših novinah čuje. Ako nas slaba pamet ne slepi, naš milostljivi car nam obeta, da bodo zanaprej naši poglavarji z nami po naše govorili, po naše sodili in po naše nam zapovedi dajali. Zato, če se ne motimo, je postava, da mora vsaki vradnik znati jezik naroda, med katerim živi. Gotovo naš milostljivi car in visoko ministerstvo ne vé, da se njegove zapovedi pri nas tako slabo izveršujejo. Naša gospóda nam nemško in talijansko zapoveduje. Mi smo menili do zdaj, da gospoda zna horvaško, pa te dni smo se prepričali, da temu ni tako, ker so to sami izrekli, ko so jedno pismo iz Reke nazaj poslali, ker je bilo horvaško pisano in ker oni hervaškega ne razumejo. Mučno je to, ko prideš k predstojniku in se ne moreš z njim pogovoriti; nekterim gospodom je pa to celo šaljivo; mi pa vémo, koliko nam je to v škodo. In nikogar nimamo, ki bi naše potrebe potožil. Mi ne iščemo nobene osebne pravice, samo to prosimo, da nam se sodi in zapoveduje v jeziku, kterege razumemo; in mi bomo radi ubogali. Mi želimo, da carska beseda resnica postane, ker smo tolikokrat čuli, da so vsi narodi, vsi jeziki v carstvu jednaki. Mi bi radi to željo našemu caru naznanili, pa ne vémo kako. Bi ne mogli vi to storiti? Mi bi bili vam do smerti za to hvaležni.

Od sv. Bolfenka pri Viši in Ternovah. 28. maja t. l. smo vesel dan doživeli. Vidili smo okoli 8. ure zjutraj iz Ptujkega mesta kočijo priderdrati, ki se vstavi ravno pred cerkvijo; iz nje stopi sér gospod, kterege nihče ni poznal. Njegove persi je kinčal sreberni križec in prijazno začne govoriti: „Dragi bratje! vidi mi se, da me ne poznate? Ni čudo; ker je že preteklo štirideset let, kar sim temu kraju slovo dal. Rojen v tej fari, v Ternovskej vasi, sim sklenil še enkrat svojo domovino, svoje brate in sestre obiskati. Na to razodene nepoznani gospod, da je Franc Kurij, zdaj zdravnik v Zemunu (Zemlin).“ Potem ga spozna domači učitelj J. R., ki je nekdej njegov šolski tovarš v Mariboru bil. Od veselja nju lica solze polijejo. Gospod Kurij ogledava domači kraj, ali kaj najde? Ni več njegove rojstne hiše — vse je spremenjeno — ni več bratov in sester, le samo troje otrók rajniga brata je najšel, katerim je svitle zlate za spominek podaril. Začudil se je na spremembi noše ljudstva; skoro svojega naroda poznal ni. Obiskal je domačo cerkev, v kateri je pred 58. leti keršen bil in pa tudi našo šolo, kjer je nar veči veselje nad slovenskimi predpisi razodel. Ko je verli rodoljub vse to ogledal, jo je na daljno pot odrinil. Ginjeniga serca smo se ločili. Men.

Od Pohorskiga 26. maja. (L.) Pravica slovenskiga jezika je, hvala Bogú, vunder zmagala. Od 1. maja t. l. dobivamo vse vradne razglase od Celjskiga kantonskiga poglavarstva v domačim slovenskim jeziku. Ljudstvo po deželi je prihod prvih slovenskih oglasov z neizrečenim veseljem sprejelo.

Novičar iz Krajskiga.

Iz Terzina 1. rožnika (J. L.) Hvala, kar hvalo zasluži! Pravično terjanje, da bi naše kantonsko poglavarstvo v Kamniku županijam po domače dopisovalo, se sedaj pri nas zvesto spolnuje. Naš župan Ložar dobiva od lanskiga listopada vse dopise od Kamniškiga kantonskiga poglavarstva v slovenskim jeziku.

ku — in ravno tako tudi župan v svoji županii čisto vse v domačem jeziku ravna. Hvala tedaj takimu pravičnemu ravnanju! Tisti izgled zborniga zapisnika, ki so ga nam unidan „Novice“ prinesle, nam je bil kaj všeč; prosimo, da bi še kaj več tacih reči naznanile, katerih županijski pisarji na deželi sploh potrebujejo. — Pri nas je več živine, posebno koje tako mokro merzlo vreme bilo, na tako imenovani „žabici“ bolne bilo. „Žabica“ je prazna beseda in nič gotoviga ne pomeni, ker pri preiskovanju take žabične živine se najdejo bolj majhne vnetja ali čev ali pljuč. — Žita so bile spomlad kaj lepo nastavile, zavolj preobilne moče in mraza so pa škodo terpele.

Iz Ljubljane. Za izid nobene druge porotne sodbe pretekliga tedna niso bili ljudje tako radovedni, kakor na to, kako bo pravda zoper Andreja Monfreda, gruntarja iz spodnje Zadobrove, iztekla, ki je nar hujiga tolovaja cele okolice, ki je bil močen kot štempihar in strah vsacimu, ki se mu je zameril, o sili vstrelil. Duhovšina cele okolice in vsa soseska spoštuje Monfredata za skozi in skozi pošteniga, mirniga, pridniga, pobožniga gospodarja; oče 7 otročičev ima tudi hčer, ktero je vstreljeni potepuh, ki je pred nekimi leti pri Monfredetu za hlapca bil, neprenehama grozovito zalezoval. Ker pa pošteni oče tega terpeti ni mogel, mu je ta človek, Strah po imenu — tak sovražnik postal, pa mu že več let ni pokoja dal, ne podnevi ne ponoči; Monfreda je bil, po izgovoru vsih prič, prav marternik imenovaniga tolovaja. Ko se še ni mogel rešiti tega preganjanja, je prišel ni davnej za pomoč prosit nekiga komisarja, ki je prišel na popisovanje k Marii Divici v Polje — ali komisar ga je napotil, da naj gré k svoji sodi pomoči iskat. Revez ni vedil, kaj bi počel! Kar se pritepe ponoči 5. prosenca t. l. Strah spet pred njegovo hišo, razsaja in vpije po tolovajsko, in Monfredatu žuga „da bo še to noč Kristusa vidil“, po tem trešne v okno, da ga razbije, in terja, da naj ga v hišo pušče. O grozi ostaneta mož in žena, in trepetata o nevarnosti življenja, ko vidita Straha pred oknam, — ga s strelam prestrašiti in odgnati vzame Monfreda majhno pistolico, ki je bila s 7 račjimi obličkami (šrekeljni) nabasana, se vstopi za vogelj okna, tako da le z roko skozi okno pomeri v tamno noč, in vstrelí. Ko je vstrelil — je bilo v tem hipu vse tiho pred hišo. Strel je razbojnika v obraz zadel, da je bil mahoma mertev. Vidši, da je človeka vstrelil, je Monfredata taka groza napadla, da je drugi dan vès zmešan od doma pobegnul in dva dni okoli begal brez miru — na to se zopet v svojo domačijo verne, pride k g. fajmoštru pri M. D. v Polji, ki mu svetje, se berž sodbi izročiti, kar je Monfreda brez odlage pripravljen storiti, in še tisti dan na večer ga spremi g. fajmošter sam v sodnico v Ljubljano, kjer je vestno obstal, kar je o nevarnosti svojiga življenja storil. Porotna sodba v pondeljku je terpela le en dan, — vse priče so enoglasno govorile, kako strašen človek je bil vstreljeni celi soseski, da, kakor njegovo življenje, je bila tudi njegova smert, in da je celi soseski težak kamen odpadel, da ni tega razbojnika več na svetu. Gosp. dr. Ahačič se je o današnjim zagovarjanju praviga mojstra skazal, ki si je natanjko in očividno skazati prizadjal, da kar je Monfreda storil, je storil o nevarnosti svojiga lastniga življenja, in da njegov strel je bil le branilo o hudi sili, o kateri, ker je bila tamna noč in je le za voglam okna vùn vstrelil, tudi ravno na njega ni meriti mogel. Tudi deržavni g. zagovornik je v svojim razjasnjenju tega prigodka le to bolj izpovzel,

kar sega v nepripušeno predelječ segajočo samolastno pripomoč. Porotniki so strel Monfredata za branilo o sili spoznali in ga nedolžniga spoznali; po tem so ga sodniki vse kazni prostiga izpustili. Ko je Monfreda to rzsodbo zaslišal, se je veselja zjokal, in ko pride pred porotnico, čakajo njegova objokana žena in otroci z nepopisljivim veseljem svojiga očeta, kteriga od mesca prosenca niso več vidili in so dan na dan za njega jokali. Splošno je bilo pa tudi veselje vsih pričujočih, ki so tako rzsodbo popolnoma za pravično spoznali. Gotovo je scer, da hudo je, krivo in ojstriga kaznovanja vredno, ako bikdo kaj taciga brez nar veči sile storil, — ali tukej je bila prisiljena bramba o potrebi, kar le tisti prav ceniti vé, ki živi na zamotni deželi brez pomoči o sili. Kakor je bilo vse zadovoljno, da je bil po rzsodbi porotnikov unidan Blaž Dolinar na vislice obsojen, tako je bilo danes vse veselo, da je bil Monfreda za nedolžniga spoznan. V obéh rzsodbah se je pokazala velika imenitnost porotnih sodb, zakaj po mertvi čerki postave bi ne bil Dolinar na vislice obsojen, Monfreda pa bi morebiti tudi ne bil brez ječe proč šel. — 28. t. m. so pokopali v Ljubljani z veliko častjó starašina našiga regimenta, fedvebeljna Boštjana Glaser-ja, celimu mestu znaniga starčika, ki je blizo 60 let pošteno in pridno v regimentu težavne in mirne čaše preživel — v 81. letu slavno umerl; poslednje leta svojiga življenja, v kterim si nikdar ni pokoja dal, je še pridno na pošto z regimentnimi pismi hodil. Častniki in prostaki so ga častili kot svojiga očeta, in ga tudi na pokopališe spremili. Naj mirno počiva! — Cena mesa in kruha je ostala ta mesec pri starim. — Perve dni tega mesca je prišla železnica v cesarsko oskerbnístvo.

Novičar iz mnogih krajev.

Slovesnosti v Olomucu so končane. Naš cesar in car Ruski sta zapustila 31. maja Olomuc, ki je skoraj premajhin bil za sprejema vsih gostov; 86 avstrijskih generalov se je ondi snidilo; Pruski kralj ni prišel. — Na Moravskim je jela kolera hudo razsajati. — Ministerstvo kupčije je dovolilo 3 milione za napravo železnice med Zidanim mostam in Zagrebam. ktere zidanje se bo kmalo začelo. Za kolodvor v Zagrebu je že mesto določeno poleg Černomerca. — Po naukazu ministerstva uka pride v Zader pravoslovna akademija. — Misionar dr. Knobler je te dni Dunaj zapustil in se v Afriko podal na misionarsko pot, na kteri ga bo le 12 oseb spremlovalo. — Slavni pesnik Stanko Vraz, rojen Štajarc, še le 40 let star, je na pljučni jetiki v Zagrebu umerl. Slavija je na njem iskreniga rodoljuba in izverstniga pisatelja zgubila; na pokopališče ga je spremila neizmerna množica; gosp. Berlič je na njegovim grobu ganljivo govoril ter spomnil velicih literalnih zaslug rajaiga. — V nekterih krajih Erdeljskiga se je znoviga prikazala goveja kuga. — Obertniška razstava v Londonu je imela dosihmal vedno veliko ogledovavcov; gnječé (drenja) pa v takim veličanskim poslopju na more lahko biti, ker ima v njem na enkrat 50 — 60000 ljudi prostora. — V nekim Saksonskim časniku se bere, da poslednje revolucije na Nemškim zato niso srečne bile, ker ljudstvo ondi preveč krompirja povžije, ki je preteška jed. „Ljudstvo je, kar jé“ — pravi smešni modrijan. Mi pa pravimo: ubogi krompir! kaj vunder vse čez te pride. Ni čuda, da nas zapustiti žugaš.

Današnjim Novicam je priloženo naročilno pismo za 2. polovico t. l.